

Research Paper

Study of the hegemonic role of US humanitarian organizations in Iraq with emphasis on Internet media

Bahar Mehri^{*1} , Ahmad Fatehi²

¹ Associate Professor of the Department of Social Communication Sciences, Faculty of Social Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran. Email: mbahar@ut.ac.ir

² PhD student of Department of Social Sciences and Sociology, Faculty of Literature, Humanities and Social Sciences, Science and Research Branch of Islamic Azad University, Tehran, Iran. Email: fatehiahmad73@gmail.com

10.22080/JPIR.2023.24682.1316

Received:

December 13, 2022

Accepted:

September 10, 2023

Available online:

February 10, 2024

Keywords:

regional policy;
international aid;
colonialism; United States
of America; Iraq

Abstract

For Gramsci, civil society means organizations and tools through which domination is scattered throughout all areas of culture and thought. Although most of the definitions consider NGOs outside the government and active in the private sector, a wide range of their activities among local, national and international governments, and Despite the fact that the actions of these organizations are apparently an impartial and popular nature, Some of them seem to have the function of promoting ideology. In the present study, American humanitarian organizations in Iraq were selected as a research field. And then, using Gramsci's hegemony theory, it was shown how these organizations appear in the role of American ideology and as organic intellectuals working in the civil society space to reproduce the legitimacy of the domination group. In this study, using documentary research and quality content analysis method, the "About Us" section of the two US sites of the US International Development Agency and the Amideast Nonprofit Organization, which provide services to Iraqi audiences; Was studied. Then it was shown that the United States deals with hegemony and cultural domination in the Iraqi community by focusing on concepts such as the strengthening of civil society. Supporting peace, cultural excellence, scientific promotion and such issues.

***Corresponding Author:** Bahar Mehri

Address: Science and Research Branch, Simon
Bulivar Blvd, Tehran

Email: mbahar@ut.ac.ir

Tel: 09123875802

علمی

نقش هژمونیک سازمان‌های بشردوستانه آمریکایی در عراقبا تأکید بر رسانه‌های اینترنتی

بهار مهری^{*۱} ID، احمد فاتحی^۲ ID

^۱ دانشیار گروه علوم ارتباطات اجتماعی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران، تهران، ایران. ایمیل: mbahar@ut.ac.ir

^۲ دانشجوی دکتری گروه علوم اجتماعی و جامعه‌شناسی، دانشکده ادبیات، علوم انسانی و اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران. ایمیل: fatehiahmad73@gmail.com

10.22080/JPIR.2023.24682.1316

چکیده

از نظر گرامشی جامعه مدنی به معنای سازمانها و ابزارهایی است که سلطه از طریق آنها در تمام حوزه‌های فرهنگ و اندیشه پراکنده می‌شود. هرچند بیشتر تعریفها، سازمانهای مردمنهاد را خارج از دولت و فعال در بخش خصوصی میدانند، بخش گسترده‌ای از فعالیتهای آنها در میان دولتهای محلی، ملی و بینالمللی است و علیرغم اینکه اقدامات این سازمانها، ظاهراً دارای ماهیتی بیطرفانه و مردمی است، به نظر میرسد نوعی از آنها دارای کارکرد ترویج ایدئولوژی هستند. پژوهش حاضر با هدف مطالعه سازمانهای بشردوستانهای که ایالات متحده آمریکا در عراق راه‌اندازی کرده است، انجام گردیده و به جهت پاسخگویی به این سؤال که سازمانهای مذکور در سیطره هژمونیک آمریکا در عراق چه نقشی را بر عهده دارند، این سازمانها را به عنوان میدان پژوهش انتخاب نموده است. در این مطالعه با استفاده از روش تحقیق مطالعه اسنادی و تحلیل محتوای کیفی، بخش «درباره ما» دو سایت آمریکایی «آژانس توسعه بینالمللی آمریکا» و «سازمان غیرانتفاعی امیدست»، که به مخاطبان عراقی خدمات ارائه میدهند؛ مورد مطالعه قرار گرفت. سپس با استفاده از نظریه هژمونی گرامشی ارزیابی گردید که چگونه این سازمانها در نقش مروجان ایدئولوژی آمریکایی ظاهر شده و با فعالیت در فضای جامعه مدنی، مشروعیت گروه سلطه را بازتولید میکنند و به عنوان نتیجه تحقیق، نشان داده شد ایالات متحده با استفاده از بازنامی فعالیتهای خود در این رسانهها، از طریق تمرکز بر مفاهیمی مانند تقویت جامعه مدنی، حمایت از صلح، اعتلای فرهنگی، ارتقای علمی و موضوعاتی از این دست، به اعمال هژمونی و سلطه فرهنگی در فضای جامعه عراقی میپردازد.

تاریخ دریافت:

۲۲ آذر ۱۴۰۱

تاریخ پذیرش:

۱۹ شهریور ۱۴۰۲

تاریخ انتشار:

۲۱ بهمن ۱۴۰۲

کلیدواژه‌ها:

راهبرد خارجی؛ کمکهای بینالمللی؛ هژمونی؛ ایالات متحده آمریکا؛ عراق.

** این مقاله از پایان نامه کارشناسی ارشد با عنوان «سازمان‌های حمایتی ایالات متحده آمریکا در عراق؛ مطالعه موردی صفحات فیسبوک آمریکایی»، که در دانشگاه تهران ارائه و دفاع گردید، برگرفته شده است.

* نویسنده مسئول: بهار مهری

آدرس: تهران - بلوار سیمنون بولیوار - دانشگاه آزاد اسلامی واحد ایمیل: mbahar@ut.ac.ir

تلفن: ۰۹۱۲۳۸۷۵۸۰۲ علوم و تحقیقات

۱ مقدمه

با رشد فضاهای دموکراتیک در این کشورها به تدریج تکامل یافته است. در این تحول، سازمان‌های مدنی به طور مؤثری به دولت‌ها در بهبود شرایط جامعه از طریق حمایت، همکاری‌های فنی یا استدلال‌های مرتبط با خطمشی، بسیج شهروندان، تحقیق و به اشتراک‌گذاری اطلاعات برای کمک به چارچوب‌بندی، نظارت و ارزیابی، کمک کرده‌اند (Magutu, 2023: 305).

در عراق نیز پس از حمله آمریکا در سال ۲۰۰۳، ترویج ارزش‌های فرهنگی غربی اغلب به عنوان بخشی از تلاش گسترده‌تر برای ترویج «آزادی» و «دموکراسی» در این کشور، از سوی سازمان‌های آمریکایی مطرح گردید و به صورت گسترده توسط سازمان‌های بشردوستانه دنبال گشته است. همچنین به نظر می‌رسد که بسیاری از این تلاش‌ها در خدمت تضعیف هویت فرهنگی سنتی جامعه عراقی بوده است. این موضوع که با اثرگذاری در اذهان اعضای جامعه عراقی با بازنمایی مفاهیم طبق دال‌های مرجع گفتمان کشور مبدأ همراه شده است، در ادبیات نظری به عنوان سلطه فرهنگی شناخته می‌شود. به همین علت، گره‌خوردن منافع سازمان‌های بشردوستانه با منافع کشورهای مبدأ که عمدتاً کشورهای قدرتمند غربی را شامل می‌شود، مطالعه این روابط و سازمان‌های واسط آن را به امری ضروری تبدیل کرده است.

از آنجایی که کشور عراق بحران‌های متعددی را طی دهه‌های اخیر پشت سر گذاشته است، به‌عنوان بستری مناسب برای میزبانی از سازمان‌های حمایتی و بشردوستانه شناخته شده است. از این رو در این سال‌ها سازمان‌های نوع‌دوستانه متعددی در این کشور پدید آمده‌اند که برخی از این سازمان‌ها توسط قدرت‌های جهانی راه‌اندازی شده‌اند. علاوه بر اهمیتی که هر کشوری برای همسایگان خود دارد، میزان بالای اشتراکات فرهنگی، تاریخی، مذهبی و جغرافیایی که این کشور با ایران دارد، عراق را به کشوری حائز اهمیت ویژه برای انجام مطالعات فرهنگی بدل کرده است (فاتحی و بهار، ۱۴۰۰: ۲۴۴).

سازمان‌های خیریه، حمایتی و مردم‌نهاد در بیشتر کشورهای جهان نقش مهمی را در عرصه‌های گوناگون بر عهده گرفته و در دهه‌های گذشته رشد گسترده‌ای را در سراسر جهان تجربه کرده‌اند. همچنین مسئله حاکمیت دولت‌ها در گستره تحولات روابط بین‌الملل همواره یکی از مباحث اساسی مورد بحث اندیشمندان این حوزه بوده است (کشوریان آزاد و منوری، ۱۳۹۹). از نظر هابرماس سازمان‌های جامعه مدنی به عنوان یک عامل محدودکننده بر روی قدرت دولت عمل کرده و کمک می‌کنند تا اطمینان حاصل شود که قدرت به جای تمرکز در دستان نخبگان حاکم، در حیطه حیات شهروندان باقی بماند و نهادهای جامعه مدنی بستر بیان عقاید و منافع گروه‌های مختلف در جامعه را فراهم کرده و مشارکت و نمایندگی دموکراتیک را تسهیل کنند (Habermas, 1989: 188). با این حال، سازمان‌های جامعه مدنی نیز ممکن است دارای نقاط ضعفی باشند که کارکرد آن‌ها را محدود کند. برای مثال، سازمان‌های جامعه مدنی می‌توانند توسط بازیگران قدرتمند قبضه شده و توانایی‌شان برای به چالش کشیدن قدرت دولت، به نفع عامه مردم، تضعیف شود (Habermas, 1996: 20). همچنین نهادهای جامعه مدنی ممکن است اشکال موجود نابرابری را به جای از بین بردن، تداوم بخشند.

لازم به ذکر است در حال حاضر در بسیاری از نقاط جهان سازمان‌های مدنی با چالش‌هایی از جمله کمبود بودجه و سرکوب سیاسی مواجه هستند که این موضوع انجام کار را برای آن‌ها دشوار کرده است. اقدامات مختلف حقوقی، اداری و سیاسی، به تدریج آزادی‌های اساسی آن‌ها را محدود کرده و بر توانایی آن‌ها در انجام فعالیت مرتبط با حمایت از حقوق اساسی تأثیر گذاشته است (European Commission, 2022: 4-5). هرچند علی‌رغم شرایط سیاسی نامطلوب حاکم در برخی کشورهای کمتر توسعه‌یافته، سیاست‌های تسکین‌بخش همراه

کارشناسانه است. از این رو، پژوهش حاضر با هدف بررسی عمیق‌تر نقش و تأثیر سازمان‌های بشردوستانه ایالات متحده آمریکا در عراق، با تمرکز ویژه بر فعالیت‌های آن‌ها در رسانه‌های اینترنتی انجام گردیده است.

۲ پیشینه تحقیق

در سطح بین‌الملل مقالات و پژوهش‌های زیادی در خصوص ابعاد حضور نظامی و غیرنظامی ایالات متحده آمریکا در کشور عراق نوشته شده است، اما تا به حال توجه اندکی به جنبه‌های هژمونیک این حضور و تأثیرات آن در فضای فرهنگی جامعه عراقی شده است؛ در این خصوص می‌توان به پژوهش‌های ذیل اشاره کرد:

احمد و هوپر (۲۰۲۲) به این موضوع که چگونه رهبری فرهنگی و اخلاقی براک^۱ (بزرگ‌ترین سازمان غیرانتفاعی بین‌المللی در بنگلادش) در تلاش برای انتشار یک هژمونی «جایگزین» و ایجاد یک «بلوک تاریخی» برای به راه انداختن یک «جنگ موضعی» در این کشور بوده است، پرداختند و عوامل سیاسی، فرهنگی و اخلاقی را که به طور متناقضی در این امر مؤثر بوده‌اند بررسی کرده‌اند. در تحقیق حیاتی و هاگان (۲۰۲۲) تأثیر اقدامات بشردوستانه ایالات متحده در بی‌ثباتی عراق تحلیل گردیده و موضوع مداخله بشردوستانه را به عنوان توجیهی جهت «اشغال» برای دولت‌های هژمونیک ارزیابی کرده‌اند. این تحقیق بیان می‌کند که ایالات متحده برخی از کشورها از جمله عراق را به عنوان کشورهای «سرکش» نامیده و از این رو هرگونه مداخله را در آن کشورها توجیه می‌کند. در همان راستا در یکی از مهم‌ترین موارد قنبری سلحشور و آقارضایی (۱۳۹۷) به ماهیت جنگ نرم علیه کشورهای مخالف هژمونی آمریکا پرداختند که شامل بیان محورها و روش‌های اصلی جنگ رسانه‌ای آمریکا می‌شود که مسائلی مانند تحریف، بزرگ‌نمایی، انگارسازی، برچسب‌زنی، برجسته‌سازی، هنجارسازی و مواردی از این

همچنین با توجه به حجم بالای سازمان‌های تجاری، فرهنگی، رسانه‌ای و بشردوستانه آمریکایی در عراق و وضوح رفتار سلطه‌گرانه فرهنگی آمریکا در این کشور، مطالعه عملکرد سازمان‌های بشردوستانه آمریکا در فضای فرهنگی عراق، اهمیت بالایی داشته و به لحاظ نظری، می‌تواند ما را به مدل رفتار هژمونی‌طلبانه آمریکا در کشورهای هدف رهنمون سازد. علاوه بر این می‌توان گفت اهمیت این امر تاحدودی به ضرورت حمایت از عراقی باثبات، امن و مستقل که در عین دوستی با ایران، قادر و مایل به کاهش نفوذ ایالات متحده آمریکا در تحولات داخلی عراق باشد، برمی‌گردد (نوازی و عبادی، ۱۳۹۶: ۱۰۱).

همچنین لازم به ذکر است ایالات متحده آمریکا نقش مهمی در شکل‌دهی به چشم‌انداز سیاسی عراق در چند دهه گذشته ایفا کرده است. پس از حمله به عراق، سازمان‌های بشردوستانه‌ای که در این کشور تأسیس و تأمین مالی نموده، به‌عنوان شکل جدیدی از ابزار قدرت در این کشور مورد توجه قرار گرفته است. این سازمان‌ها که عمدتاً در زمینه‌های آموزشی، بهداشتی و زیرساختی به فعالیت در عراق پرداخته‌اند، خود را صرفاً داری ماهیت نوع‌دوستانه معرفی می‌کنند. با این حال شواهد موجود نشان‌دهنده این موضوع است که فعالیت‌های آن‌ها دارای ابعاد و پیامدهای دیگری نیز می‌باشد که در این پژوهش به آن‌ها پرداخته خواهد شد.

در همین راستا یکی از بسترهای اصلی که این سازمان‌ها از طریق آن به ارتباط‌گیری با جامعه عراق می‌پردازند، رسانه‌های اینترنتی بوده است که از طریق آن توانسته‌اند به میلیون‌ها عراقی دسترسی داشته باشند. وبسایت‌های این سازمان‌ها اغلب دربردارنده ترکیبی از مقالات خبری، ویدیوها و سایر محتواها است که فعالیت‌ها و دستاوردهای آن‌ها را برجسته می‌سازد. با این حال، به‌نظر می‌رسد شیوه‌ای که این رسانه‌ها در آن خود را به صورت آن-لاین بازنمایی می‌کنند، نیازمند تدقیق و تحلیل

¹ BRAC

۳ چارچوب نظری

بنیان نظری اتخاذ شده در این پژوهش، مبتنی بر نظریه هژمونی^۱ گرامشی و تفسیر او از نقش روشنفکران در روابط قدرت در جامعه می‌باشد. علاوه بر این به منظور دستیابی به تفسیر کامل‌تر از موضوع پژوهش، پرداختن به مفهوم جامعه مدنی که نقش مؤثری در تحلیل پیش رو خواهد داشت، نیز حائز اهمیت است.

۳،۱ جامعه مدنی

فیلسوفان سیاسی اولیه اروپایی، عمدتاً جامعه مدنی را در چارچوب رابطه بین دولت و جامعه تعریف می‌کردند. از نظر جان لاک^۲، دولت از جامعه مدنی سرچشمه می‌گیرد و بنابراین با جامعه مدنی (اما نه یکسان) شناخته می‌شود. بنا به رأی فیلسوفان بعدی، مانند مونتسکیو^۳ و توکویل^۴، جامعه مدنی حداقل تا حدی در تقابل با دولت قرار دارد (Gang, 1998). فوکویاما جامعه مدنی را به عنوان قلمرو ساختارهای اجتماعی خود به خود ایجاد شده جدا از دولت که زیربنای نهادهای سیاسی دموکراتیک است، تعریف می‌کند (Fukuyama 1995:8). از منظر نئومارکسیست‌ها جامعه مدنی، که حوزه انجمن‌ها، نهادها و سازمان‌های داوطلبانه خارج از دولت و بازار را دربرمی‌گیرد، خنثی نبوده و توسط ایدئولوژی‌ها، منافع گروهی و روابط طبقاتی در جامعه شکل می‌گیرد (Cox, 1981: 137). پولانتزاس جامعه مدنی را محل رقابت و مبارزه‌ای می‌داند که در آن روابط طبقاتی بازتولید شده، به چالش کشیده می‌شود و تغییر شکل می‌دهد (Poulantzas, 1978: 140).

از منظر گرامشی جامعه مدنی به عنوان عامل واسطه میان منافع شخصی و امر اجتماعی ظاهر می‌شود. جامعه مدنی به عنوان مکانی برای شکل‌گیری و بازتولید ارزش‌های طبقه مسلط و هویت خاص طبقه بورژوازی به عنوان اولین مرحله در

دست را در برمی‌گیرد. در پژوهشی دیگر چلبی (۲۰۱۸) به بررسی رابطه پیچیده بین سازمان‌های غیردولتی و دولت عراق می‌پردازد. این مقاله چالش‌های پیش روی سازمان‌های غیردولتی فعال در عراق، از جمله مقررات دولتی و مداخله سیاسی را برجسته می‌کند. در عین حال سعید و فتحی (۲۰۱۵)، در پژوهشی با عنوان هژمونی آمریکا در اوایل قرن بیست و یکم، بعد از بیان مسائل و مصادیق مرتبط با هژمونی آمریکا در کشورهای سوریه و عراق، با توجه به تحولاتی که در سال‌های اخیر در این کشورها رخ داده است، بر این نکته تأکید داشته‌اند که آینده وضعیت فعلی آمریکا در منطقه خاورمیانه، لزماً موفقیت‌آمیز نبوده و آینده وضعیت پیش رو را در قدرت‌یابی بیشتر هژمونیک طرف‌های غیر آمریکایی از جمله کشورهای روسیه و ایران ارزیابی نمودند.

لازم به ذکر است که مقاله حاضر در حوزه کلیدی و میان رشته‌ای مطالعات فرهنگی، ارتباطات و سیاست تهیه گردیده و و با تأکیدی که بر رسانه‌های اینترنتی در مطالعه نقش هژمونیک سازمان‌های بشردوستانه در عراق داشته است، به عنوان یک مطالعه جدید و به‌روز، نسبت به دیگر پژوهش‌ها متمایز گشته است. همچنین با توجه به اینکه سازمان‌های بشردوستانه معمولاً به عنوان موضوعاتی مرتبط با جوامع مدنی در نظر گرفته می‌شوند، بررسی نقش آن‌ها در سیاست‌گذاری و ارتباطات بین‌المللی بسیار حائز اهمیت بوده و با در نظر داشتن این موضوع که در حال حاضر، رسانه‌های اینترنتی نقش بسیار مهمی در فرآیندهای سیاسی، فرهنگی و اجتماعی ایفا می‌نماید، این مقاله با تمرکز بر نقش آن‌ها در عراق، به شناخت بهتری از این رسانه‌ها و نحوه تأثیرگذاری آن‌ها بر سیاست‌گذاری کمک می‌کند.

³ Montesquieu

⁴ Alexis de Tocqueville

¹ Hegemony

² John Locke

عام^۲، روشنفکر ارگانیک^۳. یکی از موضوعات بسیار حائز اهمیت در نظریه گرامشی، نقش «روشنفکران ارگانیک» در تحقق هژمونی و فرآیند کسب مشروعیت برای گروه حاکم است. وی این اصطلاح را برای آن دسته از روشنفکران فعال در جامعه مدنی به کار می‌گیرد که در بسیاری از موارد حامی ایدئولوژی طبقه حاکم بوده و به تبلیغ و ترویج آن نزد توده‌ها می‌پردازند (سعیدی، ۱۳۹۶: ۲۹) وی ساخت هژمونی را اساساً نیازمند بسط روشنفکران ارگانیک جدید می‌داند (Gramsci, 1971: 10). از این رو می‌توان گفت کارکرد اساسی روشنفکران ارگانیک برای طبقه مسلط این است که به عنوان کارگزاران و نمایندگان این طبقه برای سازمان‌دهی هژمونی آن در جامعه مدنی عمل می‌کنند (Simon, 2015: 97). از دیدگاه گرامشی روشنفکران نظم حاکم را با تولید و اشاعه جهان‌بینی‌ای حفظ می‌کنند که سرکوب‌شدگان را به پذیرش این امر متقاعد می‌سازد که انقیاد آن‌ها مناسب، اجتناب‌ناپذیر و عادلانه است (کریمی، ۱۳۹۱: ۱۷۸).

با توجه به اینکه ایالات متحده آمریکا به عنوان بزرگ‌ترین منبع هژمونی در نظام جهانی دارای بیشترین ابزار اعمال نفوذ فرهنگی می‌باشد، روشنفکران هم‌راستا و همگرا با او، چه در قامت اشخاص و چه در چارچوب نهادها، به مثابه روشنفکران ارگانیک لحاظ گردیده که به بازتولید هژمونی آمریکایی در جوامع تحت سلطه می‌پردازند و همان طور که اشاره شد، در پژوهش حاضر چارچوب نظری اصلی برای دستیابی به تحلیل موضوع مقاله، استفاده از مفهوم هژمونی گرامشی به عنوان عامل مؤثر در تغییرات فرهنگی جامعه عراقی است.

۴ روش تحقیق

در این پژوهش از روش تحقیق تحلیل محتوای کیفی استفاده گردید که علت این انتخاب، کارآمدی این

رقابت طبقات اجتماعی و مبارزه برای اعمال هژمونی ایدئولوژیک محسوب می‌شود (Carnoy, 1984: 75). گرامشی معتقد است که حکومت‌های سرمایه‌داری، به طور فزاینده‌ای وابسته به ایجاد رضایت از طریق جامعه مدنی است، نه صرفاً وابسته به اعمال اجبار از طریق ارتش، پلیس یا دادگاه‌های حقوقی (Gramsci, 1971: 220-221). هرچند وی استدلال کرد، جامعه مدنی می‌تواند به سطحی مدرن برای رقابت و مبارزه طبقاتی تبدیل شده و از آن به عنوان ابزاری برای تأمین منافع طبقاتی استفاده شود (Maglaras, 2013: 2).

۳،۲ هژمونی

«هژمونی» به لحاظ لغوی به معنای رهبری و یا تسلط است و در ابتدا یک اصطلاح رایج در بحث‌های مارکسیست‌های روسی بود که نقش رهبری طبقه کارگر را در یک ائتلاف سیاسی توصیف می‌کرد. اما در قرن نوزدهم متفکران سیاسی ایتالیایی از آن استفاده کردند تا به جای اتکای انحصاری بر اعمال زور، ایجاد رضایت تدریجی را محل تمرکز مطالعات خود قرار دهند. گرامشی این معانی را در هم آمیخت تا هژمونی را به عنوان این فرضیه کلی ارائه کند که هدف طبقه اجتماعی مسلط، دستیابی به سلطه توافقی، از طریق گسترش تدریجی رهبری در سراسر جامعه است (Martin, 2023).

گرامشی استدلال کرد که گروه‌های مسلط از نهادهای فرهنگی مانند آموزش و رسانه‌ها برای شکل دادن به ارزش‌ها و باورهایی استفاده می‌کنند که قدرت آن‌ها را تقویت کرده و نظم اجتماعی موجود را حفظ کند و در واقع این موضوع برای ساختارهای موجود قدرت، مشروعیت ایجاد می‌کند (Gramsci, 1971: 238).

از نظر گرامشی روشنفکر کسی است که در جامعه، فرهنگ و ایدئولوژی تولید می‌کند و به سه دسته تقسیم می‌شود: روشنفکر سنتی^۱، روشنفکر

³ Organic intellectuals

¹ Traditional intellectuals

² Public intellectual

هر دو مورد جزء سازمان‌های مهم و مشهوری هستند که در عراق به عنوان سازمان‌های بشردوستانه شناخته شده و همچنین در فضای مجازی دارای وبسایت‌های فعال‌تری به نسبت سایر سازمان‌های مشابه می‌باشند. در این راستا قسمت «درباره ما»^۳ وبسایت‌های مذکور با استفاده از روش تحلیل محتوای کیفی مورد مطالعه قرار گرفته و مفاهیم استخراج‌شده از آن‌ها به همراه شاهد مثال‌های مرتبط ثبت گردید.

در پژوهش حاضر برای سنجش پایایی تحلیل محتوای کیفی، قسمت «درباره ما» هر دو سایت مذکور، توسط دو نفر کدگذار متخصص در علوم اجتماعی، مورد کدگذاری مجدد قرار گرفته و با استفاده از «ضریب آلفای کریپندورف» میزان توافق مابین دو کدگذار، محاسبه و مقایسه گردیده و نهایتاً میزان توافق به دست آمده بین دو کدگذاری پس از محاسبه ضریب آلفای کریپندورف ۰٫۹۳ به دست آمد و با توجه به اینکه این شاخص در نهایت عددی مابین ۰ و ۱ محاسبه می‌گردد و هرچقدر به ۱ نزدیک‌تر باشد، معتبرتر است (Krippendorff, 2004: 10)؛ بنابراین مقدار ضریب مذکور در حد قابل قبول بوده و در نتیجه، پایایی تحلیل محتوای انجام‌شده نیز مورد تأیید قرار گرفت.

علاوه بر آن در این مقاله از روش تحقیق پژوهش اسنادی نیز استفاده گردیده است که در این خصوص عمده تلاش بر این بوده است که از منابع دست اول استفاده شود؛ هرچند از منبع دست دوم یا ثانویه نیز بهره‌برداری شده است. برای مطالعه سازمان‌های مردم‌نهاد آمریکایی در عراق، در ابتدا به اسناد موجود در اداره مربوط عراقی یعنی «دائرة المنظمات غير الحكومية» مراجعه گردید و سپس به پایگاه‌های اسنادی سازمان ملل و بانک جهانی که اطلاعات سازمان‌های بشردوستانه در عراق را به زبان‌های عربی و انگلیسی انتشار داده‌اند، مراجعه شد. در ادامه پایگاه‌های داده‌ای که اطلاعات سازمان-

شیوه در مطالعه رسانه‌ها، اسناد و نشانه‌های موجود در آن‌ها می‌باشد. روش تحلیل محتوای کیفی به این صورت است که براساس چارچوب نظری، مقوله‌های تحلیل استنباط و استخراج می‌شود. پس از تعیین مقوله‌ها نوبت به متن رسیده تا با این مقولات محک زده شود و میزان انطباق آن با مقولات ارزیابی گردد (یوسفی‌ارجمند، ۱۳۸۵: ۶۵). از این رو در پژوهش حاضر با استفاده از نظریه هژمونی گرامشی مؤلفه‌های مورد نظر استخراج شده و با استفاده از این مؤلفه‌ها به تحلیل محتوای سایت‌های سازمان‌های بشردوستانه آمریکایی پرداخته شده است. تحلیل محتوای کیفی به محققان اجازه می‌دهد اصالت و حقیقت داده‌ها را به گونه ذهنی، ولی با روش علمی تفسیر کنند. عینیت نتایج به وسیله وجود یک فرآیند کدبندی نظام‌مند تضمین می‌شود. تحلیل محتوای کیفی به فراسویی از کلمات یا محتوای عینی متون می‌رود و تم‌ها یا الگوهایی را که آشکار یا پنهان هستند، به صورت محتوای آشکار می‌آزمايد (Mayring, 2000).

همچنین با توجه به این که در روش‌های تحقیق کیفی از نمونه‌گیری هدفمند به جای نمونه‌گیری تصادفی استفاده می‌شود (محمدپور، ۱۳۹۰: ۳۲) و نیز در این نوع تحقیق‌ها، انتخاب نمونه‌ها بر اساس محتوا انجام می‌گیرد و نه با استفاده از ملاک‌های روش‌شناختی، به عبارت دیگر نمونه‌گیری مبتنی بر مرتبط بودن موردها (با پژوهش) و نه نمایا بودنشان انجام می‌گیرد (فلیک، ۱۳۸۸: ۱۳۵)، در این تحقیق دو وبسایت اینترنتی که مرتبط با دو گونه اصلی سازمان‌های بشردوستانه آمریکایی در عراق بودند، یعنی سازمان‌هایی که به صورت علنی و دولتی متعلق به ایالات متحده می‌باشند و در طرف مقابل سازمان‌هایی که به ظاهر غیر دولتی بوده و ماهیتی مردمی دارد، مورد ارزیابی قرار گرفتند که به ترتیب عبارت‌اند از آژانس توسعه بین‌المللی ایالات متحده^۱ در عراق و سازمان غیرانتفاعی امیدست^۲ و

³ About us

¹ USAID

² Amideast

۵٫۲ وضعیت سازمان‌های مردم‌نهاد در عراق

از ۷۰۰۰ سازمان جامعه مدنی در عراق که پس از حمله آمریکا به این کشور در سال ۲۰۰۳ تأسیس شد، حدود ۳۲۰۰ سازمان در اداره سازمان‌های مردم‌نهاد عراق در بغداد و ۳۸۰۰ سازمان در اقلیم کردستان ثبت شده‌اند (International Center for Not-for-Profit Law, 2021) و الباقی سازمان‌ها بدون مجوز فعالیت می‌کنند. به طور کلی تعداد کمی از این سازمان‌ها که مقرهایشان در شهرها و استان‌های مختلف عراق پراکنده شده است، عملاً وظایفی را که در برنامه اعلامی‌شان در سطح جامعه مطرح است، برعهده می‌گیرند و بیشتر آن‌ها به انجام فعالیت‌هایی با هدف مشروعیت‌بخشی به جناح‌های مسلح قدرتمند کشور و مقامات و احزاب اصلی می‌پردازند. همچنین بسیاری از نهادهای جامعه مدنی در عراق به راهی برای کسب درآمد با پوشش‌های انسان‌دوستانه و بسیج توده برای خدمت به احزاب در دوره‌های انتخاباتی تبدیل شده‌اند که این نشان‌دهنده تضعیف دولت و در عین حال نیروهای اجتماعی در آن واحد است (الشمیری، ۲۰۲۱).

۵٫۳ قانون سازمان‌های مردم‌نهاد در عراق

این قانون که در ۲۵ ژانویه ۲۰۱۰ به تصویب شورای ریاست جمهوری عراق و ذیل قوانین دولت انتقالی به تصویب رسیده است، شامل ۱۰ فصل و ۳۶ ماده می‌باشد. براساس وب‌سایت رسمی اداره سازمان‌های مردم‌نهاد عراق که ذیل دبیرخانه عمومی شورای وزیران این کشور فعالیت می‌کند، ماده بندهای قابل توجه و مرتبط با موضوع اصلی پژوهش این قانون به شرح ذیل می‌باشند (دائرة المنظمات غیرالحکومیه، ۲۰۱۰):

های بشردوستانه آمریکا را نشر می‌دهند، مورد ارزیابی قرار گرفته و موضوع پژوهش طی فرآیندهای تلفیق، تبیین و تحلیل، مورد جمع‌بندی نهایی قرار گرفت.

۵ یافته‌های پژوهش

در این مطالعه برای ارزیابی ابعاد سازمان‌های بشردوستانه آمریکایی در عراق، در ابتدا به وضعیت آن‌ها در عراق به صورت مشروح پرداخته شده و سپس با استفاده از روش تحلیل محتوای کیفی، نسبت به خوانش قسمت «درباره ما» وب‌سایت‌های رسمی آمریکایی سازمان‌های بشردوستانه مذکور، اقدام شده خواهد شد که عبارت‌اند از وب‌سایت آژانس توسعه بین‌المللی ایالات متحده در عراق که وابسته به وزارت خارجه آمریکا بوده و سازمان غیرانتفاعی امیدست که به عنوان میدان مطالعه در این پژوهش انتخاب گردیدند.

۵٫۱ نمایه کشور عراق

برای درک چگونگی عملکرد و تبیین تأثیرات چندمنظوره سازمان‌های غیردولتی آمریکایی در عراق، تشریح موقعیت ظهور این سازمان‌ها در فضای سیاسی اجتماعی پس از سال‌های اشغال نظامی آمریکا مهم است. در سال ۲۰۲۰، بانک جهانی جمعیت این کشور را بیش از ۴۱ میلیون نفر برآورد کرده است. (World Bank, 2021) همچنین در این سال، جمعیت عراق شاهد افزایش ۲٫۵ درصدی بود که در مقایسه با استانداردهای جهانی بسیار بالاست (Al-Aloosy, 2022). طبق ارزیابی سازمان ملل، پس از پایان کامل درگیری‌های ناشی از ظهور داعش، کل جمعیت تحت تأثیر بحران ۶٫۱۳ میلیون نفر، افراد مبتلا به بحران ۵٫۶۲ میلیون نفر، مردم نیازمند ۴٫۱ میلیون نفر و افرادی که نیازهای فوری دارند ۱٫۷۷ میلیون نفر برآورد شده است (مکتب الأمم المتحدة لتنسيق الشؤون الإنسانية، ۲۰۲۰).

ایجاد سازوکار مرکزی برای تنظیم ثبت نام اشخاص عراقی و غیر عراقی جهت تأسیس سازمان- های غیردولتی از اهداف این قانون می‌باشد.	ماده ۲
کلیه اشخاص حقیقی یا حقوقی عراقی طبق مقررات این قانون حق تأسیس، عضویت یا انصراف از یک سازمان مردم‌نهاد را دارند.	ماده ۴ بند اول
اداره متولی سازمان‌های مردم‌نهاد، موظف است ظرف هفت روز از تاریخ درخواست ثبت یک سازمان مردم‌نهاد جدید، در مورد آن درخواست، تصمیم‌گیری نماید. در غیر این صورت، درخواست ثبت، تأیید شده در نظر گرفته می‌شود.	ماده ۸ بند اول
درخواست‌های ثبت نام یا تأسیس فقط در صورت مغایرت با مقررات این قانون قابل رد است و اگر درخواست ثبت نامی رد شود، اداره باید دلایل عدم پذیرش را ذکر کرده و کتباً به متقاضیان اطلاع دهد.	ماده ۸ بند ششم
تصمیم اداره در مورد رد درخواست‌های ثبت نام یا تأسیس ظرف ۳۰ روز از تاریخ تصمیم، در دادگاه تجدیدنظر قابل فرجام‌خواهی است.	ماده ۸ بند هفتم
همه اعضای سازمان‌های غیر دولتی باید: ۱- شهروند یا مقیم عراق باشند. ۲- از نظر قانونی صلاحیت داشته و سن ۱۸ سال تمام را داشته باشند. ۳- افراد زیر ۱۸ سال می‌توانند به یک سازمان بپیوندند؛ اما نمی‌توانند به هیچ‌یک از مصوبات رأی دهند. ۴- می‌بایست تعهد به آئین- نامه سازمان‌های غیردولتی را کتباً امضا کنند.	ماده ۱۱ بند اول
سازمان‌هایی که خارجی‌های مقیم عراق را به عنوان عضو می‌پذیرند، نباید بیش از ۲۵ درصد اعضای خارجی داشته باشند، به استثنای سازمان‌هایی که توسط ساکنان خارجی در عراق تأسیس شده‌اند.	ماده ۱۱ بند دوم
هر شخصی حق عضویت در چندین سازمان غیردولتی را دارد؛ اما رئیس بیش از یک سازمان غیردولتی نمی‌تواند باشد.	ماده ۱۱ بند سوم
منابع مالی سازمان‌های مردم‌نهاد، قانوناً از این موارد تشکیل می‌شود: ۱- مبالغ پرداختی توسط اعضای سازمان ۲- کمک‌های داخلی یا خارجی، عطایای مالی، هدایا و موروثات ۳- درآمد حاصل از فعالیت‌ها و پروژه‌های سازمان.	ماده ۱۳
سازمان‌های مردم‌نهاد عام‌المنفعه از مالیات بر درآمد، مالیات بر ارزش افزوده، حقوق گمرکی و مالیات فروش معاف می‌باشند.	ماده ۱۷ بند اول
یک سازمان غیردولتی ممکن است به یک سازمان، کمیسیون، باشگاه، شرکت و یا شبکه‌ای با همان اهداف، اما مستقر در خارج از عراق، وابسته باشد و یا به آن بپیوندد.	ماده ۲۱ بند چهارم
به موجب این قانون، شعبه یک سازمان غیردولتی خارجی، اجازه ثبت در عراق را دارد.	ماده ۲۴
هر شعبه از سازمان مردم‌نهاد باید اطلاعات و اسناد زیر را برای ثبت نام ارائه دهد: باید نام و اطلاعات تماس کلیه اعضای سازمان غیر دولتی خارجی مستقر در عراق را ارائه دهند. برای کارمندان خارجی، باید کپی پاسپورت و مدارک اقامت خود را ارائه دهند. مدرک مستند موثقی را مبنی بر اینکه سازمان غیردولتی خارجی به عنوان یک سازمان غیر دولتی در کشور اصلی خود ثبت شده است، ارائه دهند. گزارش کار فعالیت‌های سازمان مردم‌نهاد خارجی را در کشور مبدأ ارائه دهند.	ماده ۲۵ بند اول

یک شبکه سازمانی مردم‌نهاد، با توجه به این شرایط می‌تواند عضویت سایر سازمان‌های خارجی ثبت شده در این قانون را بپذیرد: ۱- نماینده یک سازمان غیردولتی خارجی نباید رئیس یک شبکه بشود. ۲- تعداد سازمان‌های غیردولتی خارجی ثبت شده در این شبکه نباید از ۲۵ درصد از کل اعضای شبکه فراتر برود.	ماده ۲۸ بند پنجم
هر سازمان غیردولتی مجاز است در داخل عراق و خارج از کشور شعبه باز کند.	ماده ۲۹
جدول ۱. گزیده‌ای از قانون سازمان‌های مردم‌نهاد در کشور عراق (دائرة المنظمات غیرالحکومیه، ۲۰۱۰)	

که آن تصمیم نیز قابلیت رد شدن در دادگاه تجدید را دارا می‌باشد. لذا قانون مذکور به صورت یک‌جانبه از تأسیس سازمان‌های مردم‌نهاد صرف نظر از ماهیتشان حمایت می‌کند که نتیجه این رویکرد، در رشد قارچ‌گونه این سازمان‌ها در عراق مشهود است.

۵٫۴ تحولات و رشد چشمگیر سازمان‌های بشردوستانه در عراق

پس از اشغال نظامی عراق توسط آمریکا در سال ۲۰۰۳، جامعه مدنی در عراق تحولات مهمی را تجربه کرد. اولاً سازمان‌های غیردولتی بین‌المللی برای ارائه انواع خدمات، از کمک‌های بشردوستانه گرفته تا حمایت و توسعه، به کشور هجوم آوردند. ثانیاً هم-زمان، عراقی‌ها شروع به راه‌اندازی اشکال زندگی انجمنی در قالب جامعه مدنی سنتی، مانند سازمان‌های خیریه کرده و همچنین نسبت به پس-گرفتن استقلال گروه‌هایی که در دوران بعثی منحل یا ادغام شده بودند، اقدام کردند (Alshamry, 2022: 7). فروپاشی دولت بعث، عدم کنترل سیاسی، بروز بحران انسانی و هجوم سازمان‌های غیردولتی و خیرین از جمله عواملی است که باعث ایجاد سازمان‌های غیر انتفاعی متعدد جدید در عراق گردید. تخمین زده می‌شود که در طی سال‌های پس از حمله آمریکا، حدود ۸۰۰۰ تا ۱۲۰۰۰ سازمان بشردوستانه به صورت رسمی و غیررسمی مشغول به فعالیت شده‌اند. در سپتامبر ۲۰۲۰، اداره فدرال سازمان‌های غیردولتی عراق، تعداد مجموع سازمان‌های غیردولتی رسمی ثبت شده که شامل اقلیم کردستان نیز می‌گردد را ۷۰۰۰ سازمان اعلام کرده است (Hume, 2020). درحالی‌که رشد گسترده

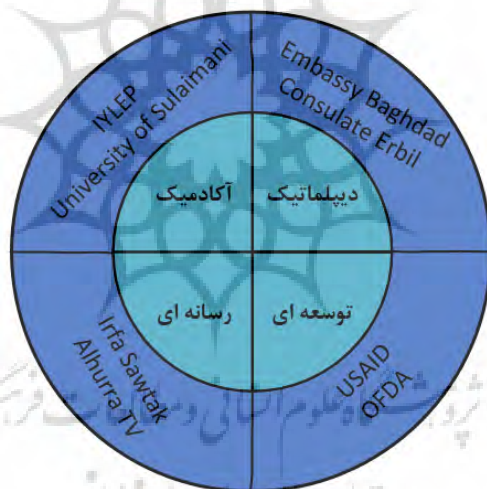
آن چه از قوانین رسمی کشور عراق در خصوص سازمان‌های عام‌المنفعه به‌نظر می‌رسد، آزادی عمل و عدم پاسخ‌گویی این سازمان‌ها به دولت و استقلال کامل آن‌ها از ارکان حکومتی می‌باشد. علی‌رغم آنکه نکات یادشده از شرایط و ویژگی‌های ذاتی سازمان‌های مردم‌نهاد است، با توجه به شباهت بسیار زیاد و یکسان‌نگری قانون در قبال سازمان‌های مردم‌نهاد عراقی و غیرعراقی، این شکل از چرخه کاری برای سازمان‌های غیرانتفاعی خارجی که به شکل گسترده در عراق حضور دارند، علاوه بر فرصت‌های متنوع‌تر، چالش‌های پیچیده‌تری نیز برای عراق به ارمغان می‌آورد؛ چراکه سال‌هاست که استفاده‌های غیر مستقیم، چندجانبه و پوششی از سازمان‌های مردم‌نهاد به موضوعی کاربردی برای دولت‌ها و شرکت‌های چند ملیتی در سراسر جهان تبدیل شده است. بسیاری از اقدامات سیاسی، اقتصادی، امنیتی و فرهنگی، از جمله استعمار فرهنگی و افزایش هژمونی در جوامع هدف، در بستر این‌گونه سازمان‌ها و ذیل عنوان امورات عام‌المنفعه صورت می‌گیرد.

نکته دیگر آن‌که نگاه خوشبینانه این قانون در امر تأسیس سازمان‌های غیرانتفاعی در عراق تا حدی است که پیش‌فرض، در تأیید و تصویب ایجاد یک سازمان مردم‌نهاد است و اگر اداره مربوطه طی هفت روز از تاریخ درخواست، فرصت پاسخ‌گویی به تأیید و یا عدم تأیید تأسیس یک سازمان غیرانتفاعی جدید در عراق نداشته باشد، آن سازمان بدون هرگونه ارزیابی و بررسی، مجوز تأسیس پیدا می‌کند. در صورتی که اداره مربوطه تصمیم بر عدم تأیید یک سازمان مردم‌نهاد جدید داشته باشد، حتماً باید شواهدی منبسط بر همین قانون ۳۶ بندی ارائه نماید

دوران اقتدارگرایی که در آن وجود سازمان‌های جامعه مدنی مستقل، به خودی خود یک موفقیت محسوب می‌شد، به یک کشور در حال گذار سیاسی که انتظارات از آن بالاتر بود، تغییر حالت داد. اعطا-کنندگان بین‌المللی همچنان علاقه‌مند به حمایت از سازمان‌های عراقی بودند، اما با وقوع برخی رویدادها در عراق، توجه آن‌ها توسط گروه‌های مدافع حقوق بشر و حامیان حقوق زنان نیز به شدت جلب شد. در عین حال، هدف حامیان بین‌المللی که در سازمان‌های عراقی به نحوی سرمایه‌گذاری می‌کردند، این بوده است که نهایتاً این حمایت‌ها، منجر به قطع وابستگی از منابع مالی خارجی شده و این سازمان‌ها خود دارای دوام، اصالت و پتانسیل رشد بشوند (Alshamry, 2022: 8).

جامعه مدنی عموماً به عنوان گامی مترقی در توسعه تلقی می‌شود، تاخت و تاز جامعه مدنی عراق پس از سال ۲۰۰۳ مسئله‌ای بسیار بحث برانگیز و چالش‌زا بوده است. بسیاری از سازمان‌های غیردولتی به-عنوان نماینده احزاب سیاسی حاضر در قدرت و یا با اهداف فرصت‌طلبانه برای دسترسی به حجم انبوه کمک‌های بشردوستانه، به وجود آمدند که این موضوع سؤالات مهمی را در خصوص میزان استقلال، کارآیی، ظرفیت و حرفه‌ای بودن این سازمان‌ها ایجاد نمود (NGO Coordination Committee for Iraq, 2011).

با تحولات بعد از سال ۲۰۰۳، اهداف اعطا-کنندگان بین‌المللی نیز تغییر نموده و دیگر هدف صرف وجود سازمان‌های جامعه مدنی نبود، بلکه کیفیت و دوام این سازمان‌ها مطرح بود. عراق از

شکل ۱. دسته‌بندی سازمان‌های بشردوستانه ایالات متحده در عراق از نظر نوع فعالیت

۱. سازمان‌هایی که وجه دیپلماتیک دارند.

مهم‌ترین نهادی که مسئولیت عمده تمام فعالیت‌های دولت ایالات متحده در عراق را بر عهده دارد، سفارت این کشور در بغداد می‌باشد. این سفارت علاوه بر نقشی که خود به عنوان یک

۵/۵ سازمان‌های مردم‌نهاد آمریکایی در عراق

سازمان‌های بشردوستانه ایالات متحده در عراق را از نظر نوع فعالیت، می‌توان به چهار گروه اصلی تقسیم نمود:

هماهنگ می‌باشند. این سازمان‌ها داعیه‌دار حمایت از جامعه مدنی، دموکراسی، حقوق زنان، حقوق کودکان، اقلیت‌های مذهبی و قومی و مسائلی از این دست می‌باشند. در این بخش کمپین ارفع صوتک (وابسته به رادیو سوا) و شبکه تلویزیونی الحره دارای فعالیت‌های گسترده می‌باشند و با حجم عظیمی از مردم عراق به عنوان مخاطب، در تعامل هستند. راهبرد این سازمان‌ها برقراری ارتباط دوسویه می‌باشد که برای تحقق این امر، بر روی فضای مجازی و به‌ویژه بر روی فیسبوک تمرکز و سرمایه‌گذاری نموده‌اند.

۴. سازمان‌هایی که وجه آکادمیک دارند.

دسته دیگر نهادهای بشردوستانه آمریکایی در عراق، به فضای تحصیلی و علمی این کشور تخصیص یافته است. برای حمایت آکادمیک، آمریکا با تأسیس دانشگاه آمریکایی بغداد و دانشگاه سلیمانیه در اقلیم کردستان، سهمی از ارتقای تحصیلی دانشجویان عراقی را بر عهده گرفته است. این دانشگاه‌ها که با سرمایه‌گذاری آمریکا ساخته شده و توسط اساتید آمریکایی اداره می‌شود، از مؤثرترین اقدامات آمریکا در جامعه نخبگانی عراق می‌باشند. علاوه بر آن، برنامه تبادل رهبران جوان عراق^۵، هر سال توسط دولت آمریکا برگزار شده و با هزینه این دولت، به جهت حمایت علمی از نوجوانان و جوانان نخبه عراقی و ارائه آموزش مدیریت به این افراد، گروه‌هایی از آنان را در قالب سفری علمی- فرهنگی، به مدت چهار هفته به آمریکا می‌فرستند (World Learning, 2019)؛ که خود آن را فرصت بین فرهنگی بی‌نظیری برای ارتقای جامعه عراقی معرفی می‌کند.

سازمان حمایتی سیاسی برای خود قائل است، نقش ستاد مرکزی فعالیت‌های بشردوستانه آمریکایی در عراق را نیز ایفا می‌نماید. ارزیابی مطالب مندرج در رسانه‌های این سازمان از جمله وبسایت آن، مبین این امر است که بیش از هر موضوعی، این سفارت بر نقش نیکوکارانه و بشردوستانه خود در عراق تأکید دارد. مواردی مانند حمایت مالی و سیاسی از انتخابات پارلمان، سرمایه‌گذاری در جهت رشد علمی عراق، سرمایه‌گذاری در بخش انرژی‌های تجدیدپذیر، حمایت از محیط زیست و مسائلی از این دست را شامل می‌شود. غیر از سفارت آمریکا در بغداد، نهادهای دیپلماتیک دیگر مانند کنسولگری آمریکا در اربیل و دفتر برنامه‌های اطلاعات بین‌المللی^۱ نیز در این دسته‌بندی گنجانده می‌شوند.

۲. سازمان‌هایی که وجه توسعه‌ای دارند.

این نوع از سازمان‌ها بیش از نهادهای دیگر، با تصویر سنتی سمن‌ها و خیریه‌ها همخوانی دارند. در این بخش، آژانس توسعه بین‌المللی ایالات متحده به عنوان بزرگ‌ترین سازمان بشردوستانه-توسعه‌ای آمریکایی در عراق فعالیت می‌کند. این سازمان که در اصل ذیل نظر وزارت خارجه دولت آمریکا فعالیت می‌کند، سعی در بازنمایی هویت و فعالیت‌های خود به عنوان یک سازمان مردم‌نهاد واقعی دارد که از جانب مردم آمریکا تغذیه مالی می‌شود. این آژانس خود، بخش‌های دیگری از فعالیت‌های توسعه‌ای ایالات متحده را پشتیبانی می‌کند. به عنوان مثال برنامه اقدام جامعه عراق^۲، دفتر کمک به بلایای خارجی^۳، مرکز عالی مدیریت بلایا و کمک‌های بشردوستانه^۴ از این دست سازمان‌ها می‌باشند.

۳. سازمان‌هایی که وجه رسانه‌ای دارند.

نوع دیگر سازمان‌های بشردوستانه آمریکایی، دسته‌ای هستند که در فضای رسانه‌ای عراق فعال می‌باشند. نهادهای رسانه‌ای آمریکایی همگی تحت یک شبکه واحد عمل کرده و کاملاً با یکدیگر

⁴ COE-DMHA

⁵ IYLEP

¹ IIP

² CAP

³ OFDA

۵٫۶ تحلیل محتوای وبسایت‌های سازمان‌های بشردوستانه آمریکایی در عراق

در این پژوهش برای تحلیل وضعیت و کیفیت عملکرد سازمان‌های بشردوستانه آمریکایی در عراق، قسمت «درباره ما» وبسایت‌های رسمی این سازمان‌ها، مورد خوانش از طریق روش تحلیل محتوای کیفی قرار گرفته است. قسمت «درباره ما» اصولاً به عنوان یکی از مهم‌ترین اجزای رسانه اینترنتی هر سازمانی است که در آن به مهم‌ترین جنبه‌های هویتی، ماهیتی و ابعاد عملکردی خود اشاره می‌کند و از این رو معمولاً کمتر دستخوش تغییرات اساسی می‌گردد. بنابراین این قسمت از وبسایت‌های سازمان‌های مذکور مورد توجه قرار گرفته است.

وبسایت آژانس توسعه بین‌المللی ایالات متحده

این وبسایت^۱ مدعی است که سازمان متبوعش، برترین آژانس توسعه بین‌المللی در جهان و یک بازیگر تسریع‌کننده در هدایت نتایج اقدامات توسعه‌دهنده است؛ اقدامات آژانس توسعه بین‌المللی ایالات متحده باعث پیشرفت امنیت ملی و رونق اقتصادی ایالات متحده می‌گردد. همچنین فعالیت‌های این سازمان نشان‌دهنده سخاوت آمریکا بوده و مسیری را به سوی خودتکایی و تاب‌آوری برای گیرندگان کمک‌ها ارائه می‌دهد.

قسمت «درباره ما» وبسایت آژانس توسعه بین‌المللی ایالات متحده.

وبسایت آژانس توسعه بین‌المللی ایالات متحده ذیل بخش عراق، در این بخش ضمن ذکر این ادعا که آژانس مذکور حمایت مهمی از مردم و دولت عراق می‌کند؛ محورهای فعالیت‌های خود را در راستای پنج هدف بیان کرده است که این اهداف عبارت‌اند خدمات‌رسانی، ایجاد ثبات، تمرکززدایی

سیاسی، شفافیت مالی و اصلاحات اقتصادی. همچنین در خصوص موضوعاتی از قبیل دموکراسی و حکومت، رشد اقتصادی، کمک‌های انسان‌دوستانه، صندوق قربانیان جنگ عراق و پایدارسازی نیز به صورت مشروح به ارائه توضیحات پرداخته است.

مفاهیم استخراج‌شده

- نهاد بشردوستانه: وبسایت آژانس ایالات متحده برای توسعه بین‌المللی در این بخش این پیام را به مخاطبان خود انتقال می‌دهد که انگیزه حضورش در عراق کاملاً بشردوستانه بوده و ماهیت خود را به نحوی بازنمایی می‌کند که اگر مخاطب از پیش آگاه نباشد که این یک سازمان دولتی آمریکایی است، تصور کند که با یک سازمان مردم‌نهاد مواجه گردیده است.

شاهد مثال: حمایت مهمی از مردم / ارائه کمک‌های حیاتی، از جمله آب آشامیدنی سالم / کمک‌های بلاعوض.

- توسعه‌دهنده وضع اقتصادی: در این بخش توصیف گردیده است که با توجه به وجه اقتصادی توانمندی‌های ایالات متحده، حضور و ارتباط با این کشور در عراق می‌تواند به عنوان فرصتی برای حل معضلات و مسائل اقتصادی باشد که مردم را تحت تأثیر قرار داده است.

شاهد مثال: حرکت عراق به سمت اقتصاد بازار متنوع / کمک‌های بلاعوض برای مشاغل کوچک / ارائه اشتغال موقت.

- ابرقدرت بین‌المللی: این سازمان در این بخش این مفهوم را منتقل می‌کند که آمریکا ابرقدرت جهانی بوده و در سراسر جهان به دنبال تحقق اراده خود می‌باشد؛ در صورتی که عراق کشوری ضعیف و ناتوان در حل بحران‌هایی

^۱ <https://www.usaid.gov>

شاهد مثال: به دلیل خشونت آواره شده‌اند/ به-تازگی از اشغال داعش آزاد شده‌اند/ عراقی‌های متأثر از درگیری.

مفاهیم مذکور نمایان‌کننده نحوه بازنمایی است که وبسایت «آژانس ایالات متحده برای توسعه بین‌المللی» جهت توضیح حضور و فعالیت‌های خود را عراق به کار برده است. مفاهیم یادشده نشان‌دهنده این هستند که آمریکا در بروز و ظهور خود در قالب سامان‌های حمایتی، با مدعای این‌که یک «عامل بشردوستانه» و «حامی صلح» است، خود را به عنوان «ابرقدرت بین‌المللی» معرفی می‌کند و با توجه به این‌که کشور عراق با بحران‌های متعدد و متفاوتی مواجه گردیده، به یک عامل بیرونی به عنوان «توسعه‌دهنده وضع اقتصادی» با نقش منجی احتیاج دارد که همانا کشور آمریکا است.

است که با آن‌ها مواجه گردیده و برای گذار از این وضعیت حضور یک قیم سیاسی-اقتصادی ضروری به نظر می‌رسد.

شاهد مثال: کارایی و اثربخشی دولت از طریق توسعه مدیریت / آژانس ایالات متحده برای توسعه بین‌المللی / از طریق دفاتر کمک‌های خارجی.

• حامی صلح: در این بخش ضمن اشاره به گذشته عراق که سال‌های جنگ و درگیری با تروریسم را در بر می‌گیرد، مفهوم صلح‌طلبی را در خصوص ماهیت فعالیت‌های آمریکا در این کشور بازنمایی کرده است؛ در صورتی‌که این کشور در سطح سران خود متهم به حمایت از گروه تروریستی داعش است که چندین سال عراق را درگیر خود کرد.

جدول ۲. مفاهیم استخراج‌شده از قسمت «درباره ما» وبسایت آژانس توسعه بین‌المللی ایالات متحده

مفاهیم شاهد مثال	نهاد شردوستانه	توسعه‌دهنده وضع اقتصادی	ابرقدرت بین‌المللی	حامی صلح
۱	حمایت مهمی از مردم	حرکت عراق به سمت اقتصاد بازار متنوع	کارایی و اثربخشی دولت از طریق توسعه مدیریت	به دلیل خشونت آواره شده‌اند.
۲	ارائه کمک‌های حیاتی، از جمله آب آشامیدنی سالم	کمک‌های بلاعوض برای مشاغل کوچک	آژانس ایالات متحده برای توسعه بین‌المللی	به‌تازگی از اشغال داعش آزاد شده‌اند.
۳	کمک‌های بلاعوض	ارائه اشتغال موقت	از طریق دفاتر کمک‌های خارجی	عراقی‌های متأثر از درگیری

مربوطه را در خصوص ۱۱ کشور دیگر از غرب آسیا و شمال آفریقا دسته‌بندی کرده است. همچنین به صورت جداگانه قسمت‌های اتاق خبر، روایت‌های

وبسایت امیدست^۱

این وبسایت^۲ مدعی است که امیدست، از آموزش و پرورش برای ایجاد امید، فرصت و درک استفاده می‌کند و علاوه بر عراق و آمریکا، فعالیت‌ها و اخبار

^۲ <https://www.amideast.org>

^۱ Amideast

تقویت حوزه عمومی، نهادهای جامعه مدنی و ایجاد فضای تفاهم و توافق تأکید کرده است. این ادعای از این جانب است که با توجه به نوپا بودن جامعه عراقی به لحاظ نهادهای مدنی، این سازمان‌های آمریکایی هستند که می‌توانند این عقب ماندگی‌ها را جبران نمایند.

شاهد مثال: تلاش برای ایجاد درک متقابل در میان مردم / تقویت نهادها و انجمن‌ها / درک متقابل بین آمریکایی‌ها و عراقی‌ها.

- اعتلای فرهنگی: این وب‌سایت در میان عباراتی که به عنوان «درباره ما» در خصوص اهداف و فعالیت‌های خود ارائه کرده، به نقش خود در راستای ارتقای امورات پرورشی و امورات فرهنگی تأکید کرده است. «امیدست» همواره در کنار آموزش از عبارت پرورش استفاده کرده است که هدف این سازمان در راستای تأثیرگذاری فرهنگی در جامعه عراقی را نشان می‌دهد.

شاهد مثال: ایجاد تفاهم بین فرهنگی / گسترش فرصت‌های آموزشی و پرورشی / مأموریت ما ایجاد فرصت ... برای آموزش و تبادلات فرهنگی است.

- ارتقای علمی: برای جذب حداکثری جامعه نخبگان علمی به همکاری با «امیدست»، در این بخش عباراتی به کار رفته شده است که بر توانایی‌های این نهاد در ایفای نقش آموزشی و ارتقای سطح علمی در جامعه عراقی تأکید می‌کند. این مدعا مبتنی بر این اصل است که آمریکا یک قدرت علمی بین‌المللی است و در صورت رابطه با او، عراق هم شاهد ارتقا و پیشرفت‌های علمی خواهد بود.

شاهد مثال: گسترش فرصت ... از طریق برنامه‌های آموزشی / یک سازمان غیرانتفاعی پیشرو

موفقیت و گزارش سالانه نیز در این وب‌سایت ارائه شده است.

قسمت «درباره ما» وب‌سایت امیدست

قسمت «درباره امیدست» ذیل بخش عراق، در ابتدا توضیحی مختصر را از تاریخ فعالیت این سازمان در عراق ارائه می‌دهد و سپس به مهم‌ترین هدف آن که عبارت از «گسترش فرصت‌سازی‌ها برای مردم عراقی از طریق برنامه‌های آموزشی و پرورشی» می‌باشد مختصراً اشاره کرده است. این وب‌سایت در قسمت «درباره» به هویت، چشم‌اندازها، مأموریت‌ها و اهداف سازمان متبوع خویش نیز پرداخته است. در این بخش با ادعای اینکه امیدست فرصت‌هایی را با قابلیت «تغییر زندگی» مردم ایجاد می‌کند، در راستای جذب مخاطب تلاش شده است. همچنین ایجاد تفاهم بین فرهنگی، توانمندسازی زنان و جوانان و تقویت نهادها و انجمن‌ها از دیگر اهدافی هستند که این سازمان برای جامعه هدف خویش ترسیم کرده است.

مفاهیم استخراج‌شده

متضمن آینده روشن: این وب‌سایت در قسمت «درباره» خود در میان عبارات مختلف بارها اشاره داشته است که فعالیت‌های «امیدست» نهایتاً منجر به کسب آینده‌ای روشن برای عراق می‌شود و فرصت‌ها و موقعیت‌هایی که برای عراق رقم می‌زند توانایی ارتقای آینده مردم این کشور را داشته و از این رو کنش‌های این نهاد کاملاً معطوف به آینده می‌باشد.

شاهد مثال: از ایجاد طریق فرصت‌های تغییردهنده زندگی / تلاش برای گسترش فرصت‌ها برای عراقی‌ها / چشم‌انداز ما دنیایی است که در آن همه مردم به فرصت‌هایی دسترسی دارند.

- تقویت جامعه مدنی: با توجه به عنوان بشردوستانه این وب‌سایت، «امیدست» در قسمت «درباره» در میان توضیحاتی که در خصوص ماهیت و فعالیت‌های خود داده است، بر

آمریکایی در فعالیتهای آموزشی / اهداف ما عبارت-
اند از گسترش فرصتهای آموزشی...

جدول ۳. مفاهیم استخراج شده از «درباره ما» وبسایت امیدست

مفاهیم شاهد مثال	متضمن آینده روشن	تقویت جامعه مدنی	اعتلای فرهنگی	ارتقای علمی
۱	از ایجاد طریق فرصتهای تغییردهنده زندگی	تلاش برای ایجاد درک متقابل در میان مردم	ایجاد تفاهم بین فرهنگی	گسترش فرصت ... از طریق برنامه‌های آموزشی
۲	تلاش برای گسترش فرصت‌ها برای عراقی‌ها	تقویت نهادها و انجمن‌ها	گسترش فرصتهای آموزشی و پرورشی	یک سازمان غیرانتفاعی پیش‌رو آمریکایی در فعالیت‌های آموزشی
۳	چشم‌انداز ما دنیایی است که در آن همه مردم به فرصتهایی دسترسی دارند.	درک متقابل بین آمریکایی‌ها و عراقی‌ها	مأموریت ما ایجاد فرصت ... برای آموزش و تبادلات فرهنگی است.	اهداف ما عبارت‌اند از گسترش فرصتهای آموزشی...

۶ بحث و نتیجه‌گیری

برده و با توجه به پوششی که برگزیده‌اند، مورد
احترام کشورهای میزبان نیز واقع می‌شوند.

پس از جنگ جهانی دوم، ایالات متحده آمریکا با
موفقیت در ایجاد هنجارهای لیبرال به عنوان
استاندارد جهانی مناسب برای رفتار اقتصادی و
دیپلماتیک، ترجیحات خود را بین‌المللی گردانیده
است. طبق نظر گرامشی، در چرخه اعمال قدرت و
نفوذ فرهنگی ایالات متحده آمریکا بر جامعه عراق،
ابزارهایی به عنوان روشنفکران ارگانیک به ایفای
نقش می‌پردازند که یکی از مهم‌ترین این ابزارها،
«سازمان‌های بشردوستانه» آمریکایی در عراق می-
باشند. این سازمان‌ها با ارائه خدمات به ظاهر
بشردوستانه، نسبت به تولید مشروعیت برای نظام
سیاسی-فرهنگی آمریکا اقدام کرده و مناسبات
سیاسی، اقتصادی، فرهنگی حاکم بر روابط دو کشور
را توجیه کرده که این امر به تولید رضایت در جامعه
تحت سلطه منجر می‌گردد. از نظر گرامشی برای
تحقق هژمونی، در نظرگرفتن علایق، خواسته‌ها و

یک از موضوعاتی که در سال‌های اخیر در کشورهای
منطقه به‌شدت رو به گسترش بوده است، ظهور
سازمان‌های بشردوستانه بین‌المللی متعدد، چه به
صورت کاملاً مردمی و چه به صورت دولتی و یا نیمه-
دولتی می‌باشد. حجم وسیعی از این سازمان‌ها در
کشورهای عراق، سوریه، لبنان و افغانستان مشغول
به فعالیت می‌باشند که هر کدام از آن‌ها کارکرد
خاصی را در دستور کار خود قرار داده‌اند. بسیاری از
این سازمان‌های بشردوستانه غیر از عنوان و منظور
آشکاری که آن را اعلام می‌کنند، هدف دیگری را که
تأمین‌کننده منافع کشور مبدأ می‌باشد نیز مد نظر
دارند. کشورهای مبدأ در پوشش سازمان‌های
بشردوستانه که در جوامع توسعه‌نیافته و یا درحال-
توسعه راه‌اندازی می‌کنند، با اعمال قدرت نرم،
اهداف فرهنگی، اقتصادی و سیاسی خود را پیش

آن‌ها بهره برده‌اند، عبارت‌اند از آمریکا به عنوان: ابرقدرت بین‌المللی، توسعه‌دهنده وضع اقتصادی، حامی صلح، متضمن آینده روشن، نهاد بشردوستانه، تقویت‌کننده جامعه مدنی، عامل اعتلای فرهنگی و ارتقای علمی؛ که بر اساس این مفاهیم آمریکا حضور خود در عراق توجیه و کیفیت آن را بازنمایی می‌کند و از قبل این مفاهیم سعی بر اقناع‌سازی جامعه هدف خود که متشکل از کاربران عراقی هستند، به جهت همکاری و مشارکت آن‌ها در طرح‌های خود را دارد.

منافع همه خرده‌گروه‌های اجتماعی، توسط گروه مسلط امری ضروری است؛ لذا ساختار سازمان‌های بشردوستانه مذکور به نحوه‌ای بناگذاری شده‌اند که هم‌زمان که اکثریت توده جامعه عراقی را به عنوان کانون فعالیت‌ها مد نظر دارد، به عنوان یک رویکرد قطعی، بر روی اقلیت‌های این کشور نیز متمرکز باشند.

همچنین تحلیل محتوای دو وبسایت متعلق به سازمان‌های بشردوستانه آمریکایی در عراق و مطالعه مفاهیم بازنمایی شده در این وبسایت‌ها، گویای این مطلب است که اساسی‌ترین مفاهیمی که سازمان‌های آمریکایی بر آن‌ها متمرکز شده و از

شکل ۲. مفاهیم بازنمایی شده در وبسایت‌های سازمان‌های بشردوستانه آمریکایی

منابع

رهیافت‌های سیاسی و بین‌المللی، دوره ۷، شماره ۲۹: ۱۷۵-۱۹۱.

کشوریان آزاد، محسن و سید علی منوری. (۱۳۹۹)، «دیاسپورا و واسازی حاکمیت دولت ملی در روابط بین‌الملل معاصر»، *نشریه سیاست و روابط بین‌الملل*، دوره ۴، شماره ۸.

محمدپور، احمد (۱۳۹۰)، *روش تحقیق کیفی: ضد روش ۲*، تهران: جامعه‌شناسان.

وازنی، بهرام و زهرا عبادی (۱۳۹۶)، «بررسی تأثیر قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران بر اهداف و منافع راهبردی آمریکا در عراق نوین»، *نشریه سیاست و روابط بین‌الملل*، دوره ۱، شماره ۱، ۱۱۸-۱۰۱.

یوسفی‌ارجمند، آرش (۱۳۸۵)، *تحلیل محتوای کیفی مجالت علمی و دیدگاه‌های صاحب‌نظران باتوجه به مبانی نظری پویایی‌های علم*، رساله کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.

[on=com_k2&view=item&layout=item&id=1078&Itemid=573&lang=ar#Corruption](https://www.iranicaonline.com/k2&view=item&layout=item&id=1078&Itemid=573&lang=ar#Corruption)

دائرة المنظمات غير الحكومية (۲۰۱۰)، «قانون المنظمات غير الحكومية رقم ۱۲ لسنة ۲۰۱۰»، (استرجع فی ۱۹ اکتوبر ۲۰۲۰) <http://www.ngoao.gov.iq/ArticleShow.aspx>

سعید، امه و محمد فتحی (۲۰۱۵)، «الهیمنه الأمريكية فی مطلع القرن الحادی والعشرين»، *مجلة قضايا سياسية جامعه النهرین*، العدد ۴۲، صص ۱۵۵-۱۸۴.

مکتب الأمم المتحدة لتنسيق الشؤون الإنسانية (۲۰۲۰)، «لمحه عامه عن الاحتياجات الإنسانية العراق»، (استرجع فی ۳۰ اکتوبر ۲۰۲۱): <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int>

سعیدی، روح الامین (۱۳۹۶)، «روشنفکران ارگانیکی، هژمونی آمریکایی و تهدید برای انقلاب اسلامی»، *فصلنامه پژوهش‌نامه انقلاب اسلامی*، سال ۷، شماره ۲۳: ۲۱-۴۲.

فاتحی، احمد و مهري بهار (۱۴۰۰)، «استعمار فرهنگی ایالات متحده امریکا در عراق مطالعه موردی صفحات فیسبوک آمریکایی»، *نشریه مطالعات قدرت نرم*، دوره ۱۱، شماره ۴: ۲۷۰-۲۴۳.

قنبری سلحشور، محمدرضا و نادیا آقارضایی (۱۳۹۷)، «جنگ نرم علیه کشورهای مخالف هژمونی آمریکا (ویژه جنگ رسانه‌ای علیه ایران)»، *نشریه پژوهش‌های راهبردی انقلاب اسلامی*، سال ۱، شماره ۳: ۹۴-۵۵.

فلیک، اووه (۱۳۸۸)، *درآمدی بر تحقیق کیفی*، ترجمه هادی جلیلی، تهران: نشر نی.

کریمی، ایوب (۱۳۹۱)، «مفهوم هژمونی و امکان قدرت‌یابی گفتمان‌های حاشیه‌ای»، *فصلنامه*

ارفع صوتک (۲۰۱۶)، «من نحن»، (استرجع فی ۱۹ مایو ۲۰۲۰).

<https://www.irfaasawtak.com/about-us>

الحره (۲۰۲۰)، «من نحن»، (استرجع فی ۲۶ تموز ۲۰۲۰) <https://www.alhurra.com/2020/02/26>

www.alhurra.com/2020/02/26

الشمري، براء (۲۰۲۱)، «آلاف المنظمات غير الحكومية بالعراق: واجهات حزبية ومشاريع تربيح» (استرجع فی ۳۰ اکتوبر ۲۰۲۱).

www.alaraby.co.uk/politics-غير-الحكومة-بالعراق-واجهات-حزبية-ومشاريع-تربح

أمم المتحدة فی العراق (۲۰۱۱)، «لمحه عن العراق»، (استرجع فی ۳۰ اکتوبر ۲۰۲۱):

<https://www.uniraq.org/index.php?opti>

- /files/resources/Iraq_HNO_2020-Summary%5BAR%5D%20%282%29.pdf
- Ahmad, Z., & Hopper, T., & Wickramasinghe, D (2022), "From Minnow to Mighty: A hegemonic analysis of social accountability in BRAC - the world's largest development NGO", **Critical Perspectives on Accounting**, Vol. 87, No. 5. <https://doi.org/10.1016/j.cpa.2022.102503>
- Al-Aloosy, Massaab (2022), "Perilous Growth: Bulging Population Endangers Iraq's Future" <https://ag-siw.org/perilous-growth-bulging-population-endangers-iraqs-future/>
- Alshamry, Marsin (2022), "Postwar development of civil society in Iraq's mid-Euphrates region" <https://www.brookings.edu/research/postwar-development-of-civil-society-in-iraqs-mid-euphrates-region/>
- Carnoy, Martin (1984), **The State and Political Theory**, New Jersey: Princeton University Press. <https://doi.org/10.1515/9781400853458>
- Chalabi, H (2018), "The Role of NGOs in Iraq: Between Development and Politics", **The International Journal of Not-for-Profit Law**, Vol. 20, No. 2.
- Coipuram Jr, Thomas (2006), "Iraq: United Nations and Humanitarian Aid Organizations", **Library of Congress**, Congressional Research Service.
- Cox, Robert (1981), "Social Forces, States and World Orders: Beyond International Relations Theory", **Millennium: Journal of International Studies**, Volume. 10, No. 2, 126-155. <https://doi.org/10.1177/03058298810100020501>
- European Commission (2022), "2022 Annual Report on the Application of the EU Charter of Fundamental Rights" https://commission.europa.eu/system/files/2022-12/1_1_201131_2022_charter_report_en.pdf
- Fukuyama, Francis (1995), "The Primacy of Culture", **Journal of Democracy**, Vol. 6, No. 1, 7-14.
- Gang, Guo (1988), "Civil Society: Definitions, Causes, and Functions" <https://home.olemiss.edu/~gg/paperhtm/civlsoc.htm>
- Global Leadership Bulletin (2015), "Facts and Stats About NGOs Worldwide" <https://www.standardizations.org/bulletin/?p=841#:~:text=There%20are%20an%20estimated%2010,-governmental%20organizations%20NGOs%20world-wide.&text=2,.to%201.4%20billion%20in%202014.>
- Gramsci, Antonio (1971). **Selections from the Prison Notebooks**. New York City: International Publishers.
- Habermas, Jürgen (1989), **The structural transformation of the public sphere: An inquiry into a category of bourgeois society**, Massachusetts: MIT press.

- Habermas, Jürgen (1996), **Between facts and norms: Contributions to a discourse theory of law and democracy**, Massachusetts: MIT Press.
- Hayati, A., & Hakan, C., & Elnur Hasan, M., & Andaç, K (2022), "General Analysis of the Impact of US Humanitarian Response to Iraq's Instability", **Open Journal of Political Science**, Vol. 12, No. 2. <https://doi.org/10.4236/ojps.2022.122013>
- Hume, Angel (2020), "What NGOs are in Iraq" <https://www.sweatlodgeradio.com/what-ngos-are-in-iraq/>
- International Center for Not-for-Profit Law (2021), "Civic Freedom Monitor Iraq" <https://www.icnl.org/resources/civic-freedom-monitor/iraq>
- Krippendorff, Klaus (2004), "Reliability in Content Analysis: Some common Misconceptions and Recommendations", **Human Communication Research**, Vol. 30, No. 3, 411-433. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1468-2958.2004.tb00738.x>
- Maglaras, Vasilis (2013), "Consent and Submission: Aspects of Gramsci's Theory of the Political and Civil Society", **Sage Open**, Vol. 3, No. 1. <https://doi.org/10.1177/2158244012472347>
- Magutu, Justine Mokeira (2023), "Civil Society Organisations' Policy Entrepreneurship Roles in Kenya and Uganda's Housing Policies", **State Politics and Public Policy in Eastern Africa**, 305-324 https://doi.org/10.1007/978-3-031-13490-6_14
- Martin, James (2023), "Antonio Gramsci", The Stanford Encyclopedia of Philosophy <https://plato.stanford.edu/archives/spr2023/entries/gramsci>
- Philosophy <https://plato.stanford.edu/archives/spr2023/entries/gramsci>
- Mayring, Philipp (2000), "Qualitative content analysis forum", **Qualitative Social Research**, Vol. 1, No. 2. <https://doi.org/10.17169/fqs-1.2.1089>
- NGO Coordination Committee for Iraq (2011), "Iraq's Civil Society in Perspective" <https://www.ncciraq.org/en/archive/ncci-studies/item/130-iraq-s-civil-society-in-perspective-%E2%80%93-ncci-%E2%80%93-april-2011>
- Poulantzas, Nicos (1978), **State, Power and Socialism**. London: Verso.
- Simon, Roger (2015), **Gramsci's Political Thought: An Introduction**. London: Lawrence & Wishart.
- Stoddard, A., & Serrano, M. (2021). "Hegemonic tensions and the role of Southern NGOs in the localization of humanitarian action", **Third World Quarterly**, 42(3), 518-535.
- The World Bank (2021), "Population, Total - Iraq", <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=IQ>
- World Learning (2019), "In Iraq, a Reunion Brings Young Changemakers Back Together to Learn from and Inspire One Another" <https://www.worldlearning.org/story/in-iraq-a-reunion-brings-young-changemakers-back-together-to-learn-from-and-inspire-one-another/>